

Теоретичні та практичні проблеми організації інституту виборів Президента України

Проблеми виборів та виборчого законодавства є предметом дослідження вчених у різних галузях науки, зокрема – теорії держави і права, політології, соціології, філософії, економіки та фінансів, історії та інших. Однак, безперечно, передусім – це предмет досліджень науки конституційного права. Потрібно зазначити, що вибори президента, як і законодавство про вибори президента, стали предметом серйозних наукових досліджень лише з часу започаткування інституту президента в нашій державі, тобто з 1991 року.

Оксана ВОЛОЩУК,
доцент кафедри
міжнародного права
Чернівецького
національного
університету
ім. Ю. Федьковича,
кандидат
юридичних наук

У радянський період через відсутність інституту президента в практиці державного будівництва проблеми щодо виборів глави держави практично не досліджувалися. Винятком були дослідження в галузі порівняльного конституційного права зарубіжних країн. Однак ці дослідження мали загальний ознайомчий характер. І лише за часів незалежності України наука вітчизняного конституційного права почала приділяти відповідну увагу проблемам виборів та виборчого права взагалі і виборів Президента України, зокрема. З'явилося чимало публікацій та монографій, присвячених інституту президента, в яких висвітлювались окремі аспекти досліджуваної проблематики. Зокрема, питання щодо способу та порядку обрання глави держави в Україні висвітлені в працях Ф.Г. Бурчака [3], В.М. Шаповала [18], В.Ф. Погорілка [13, 14]. На окрему увагу заслуговує монографія вітчизняних конституціоналістів Ю.М. Тодики та В.Д. Яворського «Президент України: конституційно-правовий статус» [16], в якій розглядаються теоретичні та практичні аспекти виборів Президента України. Однак деякі теоретичні положення вимагають зовсім іншого підходу і перегляду, інші – свого висвітлення, а тому є потреба у проведенні нових теоретичних досліджень інституту виборів президента з метою вивчення, пошуку і вирішення низ-

ки його проблем у світі й удосконалювання чинного законодавства України.

Авторитетна в науковому світі Оксфордська енциклопедія визначає вибори (elections) як політичний вибір керівників і посадових осіб шляхом голосування [1, с. 47].

Сучасній науці конституційного права та державно-правовій практиці відомі два основних способи обрання глави республіканської держави: шляхом прямого народного голосування або за допомогою представників. Як відомо, характер виборів президента зумовлюється, передусім, формою правління. Президент за республіканської форми правління обирається населенням країни шляхом прямих чи непрямих виборів. Прямі вибори найбільш характерні для держав з президентською або президентсько-парламентською формою правління (Узбекистан, Словаччина, Австрія, Ірландія, Португалія, Білорусь, Болгарія, Македонія, Молдова та ін.). Непрямі вибори президента здійснюються як виборщиками, які обираються населенням (США), так і спеціальними колегіями, до яких входять представники суб'єктів федерації або адміністративно-територіальних одиниць з широкою автономією (Індія). Звісно, для обрання президента в такий спосіб у першому турі голосування потрібна кваліфікована (2/3 чи 3/5) більшість від складу парламенту

Вибори Президента України тепер розглядаються як суспільне політико-правове явище, що має визначальне значення для розвитку держави. Виборче право і виборче законодавство нині визначаються саме як система правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері виборів, а Конституція України встановлює, що проведення виборів регулюється виключно законами України.

чи відповідної колегії, а за її відсутності – абсолютна більшість у другому або подальших турах. У більшості парламентарних республік (ФРН, Греція, Італія, Естонія, Латвія, Угорщина тощо) президент обирається парламентом, у зв'язку з чим його влада вважається похідною від парламенту. В такому випадку президент не може володіти вагомими повноваженнями, а ті повноваження, якими він наділений Конституцією, не може протиставити парламенту, оскільки він не є безпосереднім обранцем народу. Зрозуміло, що президент за подібного способу обрання не відіграє такої значної ролі в державному житті країни, як президент у президентських чи напівпрезидентських республіках.

Україна, як і в інших країнах зі змішаною (гібридною) формою правління, обрала прямі вибори президента. Такий політичний вибір не є випадковим. У ході дискусій, які мали місце в конституційній доктрині 80–90-х років ХХ століття і пізніше, дедалі частіше брали гору концепції «вищої легітимності», «сильної президентської влади». Крім цього, варто нагадати, що прямі президентські вибори були передбачені в проектах Конституції України та введені одразу з прийняттям Конституції України 1996 року. Так, відповідно до статті 103 Конституції України президент обирається на основі загального, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Однак серед науковців існує думка про те, що демократичнішим способом формування даного інституту є обрання президента парламентом. Більшість із них вказують на те, що закріплення прямого способу обрання президента в Конституції закладає конфлікт між вищими інститутами державної влади [12, С. 85].

На думку деяких зарубіжних фахівців з конституційного права, президент має обиратися парламентом тому, що саме парламент є єдиним виразником суверенної волі народу, а це, в свою чергу, зумовлює підзвітність президента парламенту. Тільки у випадку обрання президента парламентом є всі необхідні умови для закріплення відповідальності президента перед парламентом [8, С. 77–80]. Інші ж вказують на те, що в разі обрання президента безпосередньо народом, він перестає бути державним органом, на який покладаються функції управління, і перетворюється на орган, що

здійснює ту ж функцію, яка належить парламенту. Звідси випливає висновок про те, що устрій державної влади справді ґрунтується на принципі розподілу влади, якщо при аналізі конституції констатувати, що лише парламент обирається безпосередньо народом [9, С. 124–126].

Існує також думка про те, що обрання парламенту і президента однаковим способом зумовлює їхній однаковий правовий статус. У цьому випадку президент перед парламентом не несе відповідальності. Тобто державознавці акцентують увагу на тому, що похідний характер парламенту і президента від одного й того самого суб'єкта зумовлює тотожність їх конституційно-правового статусу [4, С. 59]. Але чи можна погодитися з такою точкою зору?

Якщо проаналізувати погляди вітчизняних учених на спосіб обрання президента, то можна стверджувати, що серед вітчизняних фахівців немає суттєвих розходжень в обґрунтуванні способу обрання глави держави. Передусім, такі вчені, як Ф.Г. Бурчак, Н.Р. Нижник, В.Ф. Погорілко, М.І. Ставнійчук, Ю.М. Тодика, В.М. Шаповал, вважають, що в президентських і напівпрезидентських республіках президент має обиратися безпосередньо народом, тобто корпусом виборців, і цим отримати від них власний мандат на керівництво державними справами. Зокрема, В.Ф. Погорілко вважав, що хоча і президент, і парламент обираються народом, але в жодному разі їх правовий статус не може бути однаковим. Адже призначення названих органів у державному механізмі, а також їхні функції далеко не рівнозначні. Однією з основних функцій парламенту є законотворення, що й зумовлює відповідну ієрархію парламенту і президента. На жаль, нарікав дослідник, «в практиці суспільних відносин президентські структури фактично ігнорують відмінність мети, що ставиться обранням Парламенту і Президента, обстоюючи ідею рівності обох суб'єктів, а то й переваги Президента» [13, с. 317].

На нашу думку, обрання президента прямим способом, по-перше, зв'яже його з народом більш тісно, ніж обрання законодавчим органом держави чи непряме обрання, а, по-друге, дає змогу президентові поводити себе більш незалежно стосовно парламенту. Адже президент, обраний не всім населенням країни, а представницьким органом, зазвичай не володіє таким об-

Слід підкреслити, що сучасний етап еволюції державності в переважній більшості країн світу характеризується різким підвищенням ролі виборів як на практиці здійснення державної влади, так і в суспільній свідомості. Тому багатовіковий досвід реалізації принципу виборності як способу демократичного призначення президента має неабияке значення для тих країн, що недавно стали на шлях демократії, зрозуміло, передусім, для України.

сягом владних повноважень, встановлених Конституцією, яким наділений президент, обраний шляхом прямих виборів. Крім цього, обрання президента безпосередньо громадянами, в цілому, підвищує авторитет президента в системі органів державної влади та перетворює його в справжнього лідера нації. А нашій державі нині потрібен саме сильний президент, який би володів досить широкими повноваженнями і при цьому не входив би до жодної з гілок влади, а, навпаки, стояв би «поза» і «над» системою розподілу влад. Звісно, за умови обрання президента парламентом про сильного главу держави не можна говорити, оскільки його влада вважається похідною від парламенту.

Таким чином, на основі вищенаведеного можна стверджувати, що теоретичне положення науки конституційного права про більшу демократичність і вищу легітимність прямого способу обрання президента, в цілому, знаходить своє підтвердження й обґрунтування в юридичній науці. Але при цьому потрібно взяти до уваги міркування відомого вченого-політолога Джованні Сарторі, який пише: «...Від учених очікують і вимагають дати слушну пораду, незалежно від того, звертають потім на цю пораду увагу, чи ні. Але ось у чому полягає проблема: чи можуть сучасні вчені дати справді слушну пораду? Правда полягає в тому, що... більшість їхніх поточних порад є недосконалими та неправильними», оскільки їх вплив не можна точно передбачити [15, с. 28–29]. Попри всі ці застереження, простежується загальна тенденція в сучасному світі: залежність способу президентських виборів від форми державного правління, від рівня розвитку демократії в тій чи іншій країні. Зокрема, всенародне обрання президента притаманне країнам зі змішаною формою правління, включаючи й Україну.

Слід підкреслити, що проблеми теорії та практики виборів президента в Україні набули надзвичайної важливості під час останніх виборів глави держави у 2004 році. Як зазначають вітчизняні дослідники, недосконалість чинного на той час законодавства про вибори Президента України та численні порушення основних принципів виборчого права мали значний суспільний резонанс і привели до Помаранчевої революції, яка оцінюється в цілому як позитивне явище в національній історії державотворення, але не знімає проблеми належного теоретич-

ного і законодавчого забезпечення виборів Президента України [14, с. 215].

Порядок обрання та вступу на посаду Президента України досить чітко та детально регламентується у вітчизняному законодавстві. Так, загальні положення, на яких базуються вибори президента, містяться у частині першій статті 38, статтях 69–71 Конституції України 1996 року [10, с. 12, 19]. Норми, що безпосередньо стосуються виборів Президента України, містяться у статті 103 Конституції України [10, с. 30]. Крім норм Основного Закону, на сьогодні прийняті та є чинними Закони України: «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року [6]; «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року [7]; «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 року (із наступними змінами) [5] та деякі інші поточні закони, які регламентують весь спектр питань, пов'язаних з виборами Президента України.

Основні засади виборів Президента України випливають із Конституції України, згідно з якою Україна є республікою, в якій носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ. Передбачено, що народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади й органи місцевого самоврядування (стаття 5 Конституції України). З огляду на основоположні конституційні приписи, статтями 71 та 103 Конституції України передбачено, що Президент України обирається всенародно, і вибори президента, як і інші вибори до органів державної влади, є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Конституція встановила спосіб, у який мають бути врегульовані відповідні процедурні питання: згідно з частиною першою статті 92 (п. 20) Конституції, організація та проведення виборів визначаються виключно законами України.

Згідно з частиною першою статті 103 Конституції України Президент України обирається громадянами України строком на п'ять років. Обмеження права обирати і бути обраним чітко зафіксовано в Конституції та законодавстві. Відповідно до статті 70 Конституції та п. 1 статті 2 Закону України «Про вибори Президента України» (далі – Закон) всі громадяни України, які на день виборів досягли вісімнадцяти років, мають право брати участь у виборах Президента України на рівних засадах. Щодо обмежен-

ня права обирати, то воно чітко зафіксовано у частині другій статті 70 Конституції та п. 5 статті 2 Закону: «не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними». При цьому у здійсненні активного виборчого права не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (п. 5 статті 2 Закону).

Щодо пасивного виборчого права – права бути обраним Президентом України, то воно включає низку додаткових умов, які, звісно, зумовлюються особливою роллю та відповідальністю глави держави. Конституція України у частині другій статті 103 встановлює три умови. Перша – більш високий вік для президента у порівнянні з суб'єктами активного виборчого права. Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років. Друга умова – так званий ценз осілості – проживання в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років. Третя – володіння державною мовою.

Відповідно до частини третьої статті 103 Конституції України одна й та сама особа не може бути Президентом України більше, ніж два строки поспіль. Це положення спрямоване на забезпечення реальної наступності з метою періодичного заміщення посади президента і на впорядковане передавання влади від одного президента до іншого. Водночас Конституція, на думку деяких дослідників, допускає можливість обрання однієї і тієї ж особи на посаду президента втретє, але вже після того, як цю посаду займала інша особа. Ф.Г. Бурчак, наприклад, вважав, що «буквальне тлумачення частини третьої статті 103 Конституції дає підстави стверджувати, що особа, яка була обрана Президентом України і двічі підряд обіймала цю посаду, може і втретє балотуватись на цю посаду за умов, якщо між її попередньою легіслатурою і цими виборами хтось інший посідав посаду Президента» [3, с. 16–17]. Інші автори – Ю.М. Тодика та В.Д. Яворський стверджували, що закріплення на конституційному рівні принципу ротації має демократичне значення, оскільки слугує своєрідною протизагою всевладності президента і який протидіє трансформації конституційного правління в режим особистої диктатури. При цьому вони закликали не абсолютизувати його позитив-

не значення [16, с. 53–54]. Вітчизняний законодавець поклав край цим суперечкам, установивши у п. 5 статті 9 Закону імператив: «Особа, яка двічі підряд обиралася на пост Президента України, не може бути висунута кандидатом на цей пост».

Обмеження строку повноважень президента двома мандатами – більш оптимальний варіант, ніж заборона на будь-яке переобрання однієї і тієї ж особи на цю посаду чи можливість необмеженого переобрання. Тобто, на нашу думку, не варто впадати в крайнощі, які можуть призвести до негативних наслідків. Адже заборона переобрання – це зайве навантаження на політичну систему, яка не здатна постійно генерувати лідерів загальнонаціонального масштабу, а можливість переобрання однієї і тієї самої особи необмежену кількість разів створює сприятливі умови авторитарним тенденціям у політичній системі. І про це свідчить практика низки зарубіжних країн «третього світу» [2, С. 609]. Так, екс-президент Індонезії Сухарто в 1993 році був переобраний ушосте на п'ятирічний строк.

Таким чином, можна стверджувати, що це положення є досить демократичним порівняно, наприклад, з французькою Конституцією, відповідно до якої глава держави обирається на п'ять років без будь-яких обмежень на переобрання. Президент Франції може бути і два, і три, і чотири строки поспіль, і т. д. (аж до самої смерті особи), тобто в даному випадку президент буде ніби як «виборний монарх», який фактично вирішуватиме одноособово долю всього народу, вершити майже всі важливі державні справи, оскільки повноваження, якими він наділений згідно з Конституцією, є досить вагомими, а якщо врахувати особисті якості певного лідера (наприклад, генерала Шарля де Голля, авторитет якого був незаперечним, адже він фактично стояв біля витоків V Республіки у Франції, створив її і став першим президентом), то таке президентство буде довічним і може навіть призвести до диктатури.

Вибори Президента України проводяться по єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому округу, який включає в себе всю територію України (п. 1 статті 19 Закону). Громадянин України, який проживає або перебуває в період підготовки і проведення виборів за межами України, перетнувши Державний кордон України на законних підставах, реалізує своє право го-

Обмеження строку повноважень президента двома мандатами – більш оптимальний варіант, ніж заборона на будь-яке переобрання однієї і тієї ж особи на цю посаду чи можливість необмеженого переобрання. Адже заборона переобрання – це зайве навантаження на політичну систему, яка не здатна постійно генерувати лідерів загальнонаціонального масштабу, а можливість переобрання однієї і тієї самої особи необмежену кількість разів створює сприятливі умови авторитарним тенденціям у політичній системі.

лосу на виборах Президента України на загальних підставах (п. 6 статті 2 Закону).

Відповідно до розділу VII цього Закону висування кандидатів на пост Президента України партіями (блоками) та самовисування розпочинається за сто дев'ятнадцять днів і закінчується за дев'яносто п'ять днів до дня виборів (стаття 44 Закону). Партія чи виборчий блок можуть висунути одного кандидата на пост Президента України, який може бути членом цієї партії чи членом партії, що входить до блоку, або позапартійним громадянином. Висування кандидата партією здійснюється на її з'їзді (зборах, конференції), а блоком – на міжпартійному з'їзді (зборах, конференціях) партій, що входять до блоку. У з'їзді, на якому здійснюється висування кандидата, повинно брати участь не менше 200 делегатів (стаття 47 Закону). Громадянин, який реалізує своє право щодо самовисування, повинен особисто подати до Центральної виборчої комісії засвідчену в установленому законом порядку заяву про самовисування кандидатом на пост Президента України (стаття 48 Закону). Новелою нового Закону стало положення щодо внесення грошової застави партією, виборчим блоком або громадянином, який висуває свою кандидатуру на пост глави держави. Ця застава вноситься зазначеними суб'єктами у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії в розмірі п'ятисот тисяч гривень і повертається у разі, якщо висунутий кандидат отримав не менш як сім відсотків голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію кандидата в Президенти України або відмову в реєстрації протягом п'яти днів з дня прийняття документів, передбачених Законом. Завершується реєстрація кандидатів у Президенти України не пізніше, ніж за вісімдесят днів до дня виборів (стаття 51 Закону). Закон встановлює, що на підтримку кандидата на пост Президента України повинно бути зібрано не менш як п'ятсот тисяч підписів виборців, які мають право голосу, в тому числі не менш як двадцять тисяч підписів у кожному з двох третин регіонів України.

Особа, зареєстрована кандидатом у Президенти України, має право здійснювати передвиборну агітацію наступного ж дня після її реєстрації. Передвиборна агітація

закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів. Згідно з виборчим законом передвиборна агітація може здійснюватись у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України. З-поміж публічних агітаційних заходів, що прямо визначаються Законом, громадяни України мають право вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів на пост Президента України, політичні, ділові та особисті якості кандидатів «за» або «проти» кандидатів у будь-якій формі та будь-якими засобами, не забороненими законами. До передвиборної агітації не відносять офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіо-записів, кінозйомок, фотоілюстрацій) про дії кандидатів на пост Президента України, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією або законами України.

Витрати на підготовку та проведення виборів здійснюються виключно за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України. Центральна виборча комісія з коштів Державного бюджету, виділених на проведення виборчої кампанії, оплачує встановлені згідно з Законом: час на державному радіо і телебаченні, друкування передвиборних плакатів і публікацію передвиборних програм кандидатів у газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр», в обласних виданнях тощо. Виборчий фонд кандидата на пост Президента України формується за рахунок його власних коштів, коштів партії чи партій, що входять до виборчого блоку, які висунули кандидата, а також добровільних внесків фізичних осіб. Граничний розмір виборчого фонду становить п'ятдесят тисяч розмірів мінімальних заробітних плат. При цьому добровільний внесок фізичної особи до виборчого фонду одного кандидата на пост Президента України не може перевищувати двадцяти п'яти розмірів мінімальних заробітних плат. До виборчого фонду забороняється робити добровільні внески іноземцям та особам без громадянства, а також анонімним жертводавцям.

Відповідно до статті 84 Закону [6, с. 110–111] з моменту закінчення голосування територіальна виборча комісія розпочинає

Важливим елементом конституційно-правового інституту глави республіканської держави у країнах сучасного світу є норми конституцій, що встановлюють порядок обрання на посаду президента. Зафіксовані в конституції, вони конкретизуються в поточному законодавстві, утворюючи в такий спосіб субінститут виборів президента. Вибори глави держави для будь-якої країни – одна з головних політичних подій.

засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування в територіальному виборчому окрузі. Центральна виборча комісія на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів не пізніше як на десятий день з дня виборів встановлює результати виборів у день виборів Президента України, про що складається відповідний протокол. Обраним Президентом України вважається кандидат, який одержав на виборах більше половини голосів виборців, котрі взяли участь у голосуванні. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів Президента України в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр». Закон містить норми, які передбачають оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів виборчого процесу, а також відповідальність за порушення виборчого законодавства (ст. 91–105).

За роки незалежності України її громадяни чотири рази обирали президента своєї держави. Перші вибори глави держави відбулися 1 грудня 1991 року, тоді Леонід Кравчук отримав 19,6 млн голосів «за», що становило 61,59 відсотків від загальної кількості виборців. Другі вибори Президента відбулися 26 червня 1994 року, вони проводилися в два тури. За переможця в другому турі – Леоніда Кучму було віддано 52,15 відсотків голосів. Вибори президента у 1999 році знову принесли перемогу Л.Д. Кучмі, який отримав 56,25 відсотків голосів виборців. Нарешті, вибори 2004 року, які проходили в умовах гострого протистояння В. Януковича і В. Ющенка, принесли перемогу останньому [1, с. 33–35].

Разом із тим, останні президентські вибори висвітлили і низку невирішених проблем. Одна з головних – участь у голосуванні виборців похилого віку, інвалідів та хворих людей, а точніше – можливість голосувати поза межами виборчих дільниць. В окремих регіонах 26 листопада 2004 року поза кабінатами для голосування проголосували близько 35 відсотків виборців (!) [17]. Отже, цей сегмент організації виборів вимагає першочергового вдосконалення виборчого законодавства в напрямі створення рівних можливостей для голосування громадян на виборчих дільницях.

Новообраний Президент України вступає на свою посаду у визначений Конституцією термін: не пізніше, ніж через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів, а у випадку, коли президент обраний на позачергових виборах, – у п'ятиденний строк після зазначеного оголошення. Вступ на посаду відбувається з моменту складення президентом присяги народом на урочистому засіданні Верховної Ради в присутності представників інших органів державної влади та місцевого самоврядування, політичних партій і громадських організацій, почесних громадян України та представників іноземних держав. Юридичне значення присяги полягає не тільки в тому, що з моменту її складання новообраний Президент України приступає до виконання своїх повноважень як глава держави, вона також є беззаперечним свідченням того, що повноваження попереднього Президента України припиняються.

Таким чином, можна стверджувати, що важливим елементом конституційно-правового інституту глави республіканської держави у країнах сучасного світу є норми конституцій, що встановлюють порядок обрання на посаду президента. Зафіксовані в конституції, вони конкретизуються в поточному законодавстві, утворюючи в такий спосіб субінститут виборів президента. Вибори глави держави для будь-якої країни – одна з головних політичних подій, і Україна тут не є винятком. Президентські вибори в Україні, які проходили вже 4 рази, а також в багатьох зарубіжних країнах, переконливо підтвердили цей постулат. Очевидно, що для з'ясування нормативного і фактичного змісту інституту президента неабияке значення має дослідження механізму набуття влади новообраним главою держави, оскільки це визначає не тільки ступінь його легалізації, а й є одним із способів верифікації президентської влади. Зміст складових цього механізму, на наш погляд, – це один із показників демократичності інституту президента певної країни.

Аналіз нормативно-правової бази та політичної практики виборів Президента України підказують об'єктивну необхідність коригування законодавства про вибори глави Української держави в таких напрямках:

по-перше, конкретизація окремих конституційних положень, пов'язаних із кваліфікаційними вимогами до кандидатів у

Отже, Президент України обирається, а не призначається, або отримує свій пост у якийсь інший спосіб. На відміну від низки зарубіжних країн, де президента обирає парламентська колегія виборників, збори парламентаріїв чи представники територіальних одиниць або їх законодавчих органів, глава нашої держави обирається безпосередньо народом, а це свідчить про велике значення цієї посади. До того ж, прямі президентські вибори дають змогу главі держави на рівних розмовляти з парламентом, який також безпосередньо обирається народом. При цьому важливо підкреслити, що саме спосіб обрання президента – один із найважливіших елементів його статусу, що значною мірою зумовлює його місце і роль у механізмі державної влади.

президенти. У цьому зв'язку пропонується: по-перше, скасувати обов'язковий ценз проживання в Україні кандидата в президенти (10 років), скоротити його до п'яти років, розширивши можливу кількість претендентів на цей пост; по-друге, обмежити обрання однієї і тієї ж особи на пост Президента України двома строками, запровадивши конституційну заборону (частина третя статті 103) на можливі п'ять рецеденти переобрання на третій, четвертий строк, якщо вони виокремлені тільки словом «поспіль»; по-третє, запровадити на виборах Президента України систему рекомендацій («поруचितельства») замість системи збору підписів громадян України на підтримку висування кандидатур на пост глави держави, яка в багатьох випадках є формальним «виявленням волі» виборців, а сама кампанія супроводжується численними порушеннями

законодавства про вибори;

по-друге, крім вищенаведених, авторка виділяє ще й такі проблеми, які вимагають подальшого розв'язання у процесі вдосконалення законодавства про вибори Президента України, а саме: порушення правил реєстрації та висування кандидатів; порушення норм проведення передвиборної агітації та фінансування виборчої кампанії; використання адмінресурсів з метою обрання певних кандидатів; установлення фактів підкупу виборців кандидатами, виборчими об'єднаннями, іншими організаціями, що діють з метою обрання певного кандидата; організація виборів на закордонних виборчих дільницях; запровадження чітких правил щодо голосування поштою, за відкритими посвідченнями людей похилого віку та інвалідів. Цей перелік не є остаточним. Він може бути доповнений іншими підставами.

Література

1. Абетка української політики: Довідник. – Вип. 6 / Авт.-упорядн. М. Томенко (кер. кол.), Л. Бадешко, В. Гребельник та ін. – К.: Смолоскип, 2003. – 364 с.
2. Бержель Ж.-Л. Общая теория права: Пер. с франц. / Под общ. ред. В.И. Даниленко. – М.: Издательский дом NOTA BENE, 2000. – 576 с.
3. Бурчак Ф.Г. Президент України. – К.: Ін Юре, 1997. – 24 с.
4. Вишняков В.Г. Развитие конституционного законодательства в странах СНГ // Конституционные реформы в государствах Содружества / Под общ. ред. Ю.А. Тихомирова: Сб. статей. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 1993. – 359 с.
5. Закон України від 05.04.2001 р. «Про політичні партії в Україні» (із змін., внесеними Законом від 27.11.2003 р. (станом на 1 лютого 2005 р.)) // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2005. – 20 с.
6. Закон України від 18.03.2004 р. «Про вибори Президента України». – К.: Атіка, 2004. – 128 с.
7. Закон України від 30.06.2004 р. «Про Центральну виборчу комісію» // Голос України, 2004, 9 липня.
8. Златопольский Д.Л. Правовой статус президента в государствах Восточной Европы // Парламент и Президент (опыт зарубежных стран). – М., 1995. – С. 67–82.
9. Ковачев Д.А. Принцип разделения властей в конституциях государств Восточной Европы // Конституционные реформы в государствах Содружества. – СПб., 1993. – С. 124–128.
10. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (із змінами, внесеними Законом № 2222-IV від 08.12.2004 р.) / Верховна Рада України: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 160 с.
11. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия: В 9 т. – Т. 7. Народы и культуры: Пер. с англ. / Редактор тома Ричард Хоггорт. – М.: Издательский Дом «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир», 2000. – 416 с.
12. Пилипенко А.Н. Конституционный порядок разрешения конфликтов между законодательной и исполнительной властью во Франции // Парламент и Президент (опыт зарубежных стран). – М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации, 1995. – С. 81–97.
13. Погорілко В.Ф. Теоретичні проблеми конституційного статусу Президента України / Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика / Відп. ред. В.Ф. Погорілко: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України: А.С. К., 2003. – С. 304–349.
14. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / За заг. ред. В.Ф. Погорілка. – К., 2006. – 344 с.
15. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідж. структур, мотивів і результатів: Пер. з 2-го англ. вид. – К.: АртТек, 2001. – 224 с.
16. Тодька Ю.Н., Яворський В.Д. Президент України: конституційно-правовий статус. Монографія. – Харьков: «Факт», 1999. – 256 с.
17. Урядовий кур'єр. – 2007. – 18 травня.
18. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. – К.: АртТек, Вища шк., 1997. – 264 с.